

Background report

Valné shromáždění (GA)

**Oficiální rozvojová
pomoc (ODA)**

Oficiální rozvojová pomoc (ODA)

Úvod

Ačkoli ve vyspělých zemích žije pouze pětina obyvatel planety, spotřebovávají více jak 80% zdrojů. Naopak pětina nejchudších využívá pouze 1,4 %. Takto výrazné rozdíly představují kromě morálních výzev i mnohá bezpečnostní rizika. I proto mezinárodní společenství vyvinulo nástroj, který má tyto rozdíly pomoci snížit. Je jím rozvojová spolupráce.

1. Oficiální rozvojová pomoc

Oficiální rozvojová pomoc (Official Development Assistance, ODA) je jedním z nejdůležitějších nástrojů pro předcházení světové nestabilitě, konfliktům a extrémní chudobě. Její objem činí ročně kolem 60 miliard USD.

1.1 Definice

Oficiální rozvojovou pomocí se rozumí:

Jakýkoliv tok kapitálu či veřejných financí ve formě půjček nebo grantů do jiných zemí, který splňuje dvě kritéria:

1. Tento kapitál nemá, z pohledu dárce, komerční určení.
2. V případě půjček jde o kapitál, poskytovaný za zvýhodněných (koncesionálních) podmínek; úroková míra a doba splatnosti pro zapůjčený kapitál by měly být výhodnější než za běžných podmínek.¹

Nejobecněji přijímaná definice byla formulována Výborem pro rozvojovou pomoc při OECD, jehož členové poskytují devět desetin rozvojové pomoci.

1.2 Dělení rozvojové spolupráce a humanitární pomoci

Humanitární pomoc je okamžitou pomocí reagující na akutní krizi – například dodávka potravin do oblastí ohrožených hladomorem. Bývá jednorázová a vztahuje se k obtížně předpověditelným mimořádným událostem. Rozvojová spolupráce je oproti tomu koncipovaná jako dlouhodobá a jejím cílem je zlepšení sociálních a ekonomických podmínek. Příkladem mohou být například vzdělávací projekty.

Další důležité rozdělení je na pomoc vládní a nevládní. Zatímco nevládní pomoc se spoléhá na soukromé dárce, nadace či charitativní organizace, vládní, tedy oficiální rozvojová pomoc, (Official Development Assistance, ODA) je financována ze státního rozpočtu.

Bilaterální (dvoustranná) pomoc je ta, kterou dárcovská země poskytuje přímo druhé zemi. Multilaterální (mnohostranná) pomoc je zprostředkovávána mezinárodními organizacemi.

1.3 Koordinace ODA

Při koordinaci oficiální rozvojové pomoci zastává významnou roli Program OSN pro rozvoj (United Nations Development Programme). Poskytuje poradenství, školení a grantovou podporu rozvojovým zemím, s důrazem na pomoc těm nejméně rozvinutým. Program se zaměřuje na omezování chudoby, podporu demokracie, životní prostředí, sociální rozvoj, prevenci konfliktů a boj s AIDS/HIV.²

¹ Zahraniční pomoc ve vztazích vyspělých a rozvojových zemí - <http://prg.xf.cz/kniha/kap4.htm>

² United Nations Development Programme - <http://www.undp.org/about/>

1.4 Human Development Report

UNDP vydává každý rok Human Development Report (Zprávu o lidském rozvoji), která hodnotí úroveň celosvětového rozvoje. Současně jsou publikovány i regionální, národní a lokální verze. Hodnocení je založeno na Human Development Index (Indexu lidského rozvoje).³

1.5 United Nations Development Group

Rozvojová skupina Spojených Národů (UNDG) byla založena Generálním tajemníkem OSN v roce 1997. Cílem bylo zvýšit efektivitu rozvojové spolupráce na úrovni jednotlivých zemí. Skupina spojuje rozvojové agentury OSN pracující na různých úrovních, koordinuje jejich činnost a poskytuje podporu při implementaci jejich programů a následného vyhodnocování. Členskými agenturami jsou například UNICEF nebo Kancelář vysokého komisaře pro lidská práva.⁴

2. Rozvojové cíle tisíciletí (MDG)⁵

V září roku 2000 se v sídle OSN v New Yorku sešli vrcholní představitelé 191 států, aby podepsali přelomový dokument – Miléniovou deklaraci (The United Nations Millennium Declaration). V tomto programu, který má za cíl odstranit největší problémy rozvojového světa, se státy zavazují:

1. Odstranit extrémní chudobu a hlad
2. Zpřístupnit základní vzdělání pro všechny
3. Prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen
4. Omezit dětskou úmrtnost
5. Zlepšit zdraví matek
6. Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a jiným nemocem
7. Zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí
8. Vytvořit globální partnerství pro rozvoj

Podrobné znění: <http://www.osn.cz/soubory/officialist2008-cze.pdf>
K dosažení většiny těchto cílů byla stanovena lhůta do roku 2015.

2.1 Plnění MDG⁶

Plnění vytyčených cílů však nepostupuje tak dobře, jak se očekávalo. Pouze velmi malého pokroku bylo dosaženo např. v prosazení rovnosti pohlaví, a to jak v přístupu k základnímu a střednímu vzdělání, tak i ke zdrojům (finance, půda, energie). Dnes je již jasné, že ani určený cíl týkající se snižování úmrtnosti dětí se zejména v subsaharské Africe a jižní Asii nepodaří splnit. Celkově se v těchto zeměpisných oblastech dosahuje jen velmi malých pokroků ve většině zmiňovaných bodů, a je otázkou, zda se alespoň mírně přiblíží k vytyčeným hodnotám. Oproti tomu např. v Číně a Indii probíhá poměrně zásadní rozvoj ve všech kritických oblastech.

Tento graf znázorňuje procentuální plnění Rozvojových cílů tisíciletí ke konci roku 2008.⁷

³ <http://hdr.undp.org/en/>

⁴ United Nations Development Group - <http://www.undg.org/index.cfm?P=2>

⁵ Rozvojové cíle - <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>

⁶ Rozvojové cíle tisíciletí - http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti_228_8.htm

⁷ MDG Projects - <http://ilocos.net/ph/RPMES%202008%20Q3/>

2.2 Přístup vlád rozvojových i rozvinutých zemí

Z výše uvedených výsledků je patrné, že přístup většiny států a jejich politických reprezentantů není adekvátní ambiciózním cílům, které jsou v Miléniové deklaraci stanoveny. Nepříznivý stav setrvává v již zmíněných zemích subsaharské Afriky. Tyto státy i přes řadu slibů vlád vykazují velmi malý pokrok v otázkách krizových bodů uvedených v MDGs. Rozvinuté země slibují větší efektivitu dodávané pomoci či účast na celkovém oddlužení, rozvojové země deklarují zájem o boj s korupcí a účinnější využití poskytnutých prostředků. Avšak reálného přínosu je dosahováno velmi pozvolna. Pokud chtějí státy dosáhnout lepších výsledků, než jsou uvedeny v grafu nad tímto odstavcem, měly by svou aktivitu orientovat více na reálnou činnost než na sliby.

3. Formy rozvojové spolupráce

V dnešní rozvinuté společnosti funguje rozvojová spolupráce již několik desítek let. Během jednotlivých etap se vyvinulo mnoho způsobů, jakými dosáhnout vyššího sociálně-ekonomického statusu v rozvojových zemích.⁸ V hodnocení rozvojové spolupráce vydávaném americkou neziskovou organizací Centrum pro globální rozvoj (Center for Global Development) je zahrnuto 7 následujících oblastí, jejichž pokrok může mít pozitivní dopad na celkový sociálně-ekonomický růst.

3.1 Finanční pomoc

Pod pojmem rozvojová pomoc si většina obyvatel vyspělých zemí představí právě finanční pobídky. Tato oblast je však jen jednou z mnoha a o její efektivitě a způsobech poskytování se vedou sáhodlouhé debaty. Pozitivně je v tomto směru chápán vysoký procentuální podíl pomoci na HDP, daňové odpočty a úvěry pro charitativní organizace či odpouštění dluhů rozvojovým zemím a zemím se statutem LDC (Least Developed Countries). Naopak rozporuplné reakce budí např. poskytování tzv. vázané pomoci, kdy stát, který finanční zdroje poskytuje, omezuje jejich využití na produkty své nebo svých partnerů.⁹ Proti tomuto přístupu se velmi aktivně staví Výbor pro rozvojovou pomoc při OECD (Development Assistance Committee při OECD, dále jen DAC) ve svých dokumentech z let 2001, 2006 a zejména ve svém doporučení o omezování vázané pomoci vydaném roku 2008 (DAC Recommendation on Untying ODA, July 2008). Ve všech těchto výstupech je evidentní snaha o postupné vymizení vázané pomoci, v první řadě pro země se statusy LDC a HIPC (Heavily Indebted Poor Countries). Mezi další kritizované činnosti patří také tvorba příliš složitých, a pro úředníky těžko srozumitelných, projektů, jejichž využití je pro některé země téměř nereálné.

3.2 Obchod

Tímto bodem se zabývá zejména **Světová obchodní organizace** (WTO). Hlavní témata se týkají liberalizace obchodu jednotlivými komoditami. Lepší přístup na vyspělé trhy se stal v několika rozvojových zemích, které ho docílily, velmi účinným podnětem pro celkový rozvoj. Řešení otázek odstraňování protekcionismu a zlepšení obchodních podmínek bude zřejmě vyžadovat širší spolupráci GA a WTO. Další velmi významnou a aktivní mezinárodní organizací na poli rozvojové spolupráce je Evropská unie, která se podílí na velkém počtu regionálních či tematických programů.

3.2.1 Aid for Trade¹⁰

Jak již bylo zmíněno výše, WTO plní velmi důležitou roli v začleňování rozvojových a nejméně rozvinutých zemí do mezinárodního obchodu. Kromě liberalizace a umožnění přístupu na rozvinuté trhy by k tomu v těchto zemích měl přispět také rozvoj základní infrastruktury a technologií, které by daly tamním výrobcům možnost produkovat konkurenceschopné výrobky. Pro tento účel byl vytvořen program Aid for Trade, na jehož tvorbě se kromě WTO podílelo i OECD. Tento projekt byl

⁸ Commitment to Development Index 2009 - http://www.cgdev.org/section/initiatives/_active/cdi/

⁹ DAC Recommendation on Untying ODA - http://www.oecd.org/department/0,3355,en_2649_18108886_1_1_1_1_1,00.html

¹⁰ Aid for Trade - <http://www.oecd.org/dataoecd/23/15/37438309.pdf>

zahrnut do Hongkongské ministerské deklaráce v rámci WTO roku 2005. Jeho hlavní náplň tvoří hledání odpovědi na tři základní otázky:

- Jaký objem podpůrných prostředků obchodu již členové DAC poskytují?
- Jak efektivní jsou tyto programy?
- Jak zajistit efektivitu podpůrných programů a projektů tak, aby mohly rozvojové a zejména nejméně rozvinuté země profitovat z liberalizačních opatření?

Důraz na tvorbu programu, který bude podporovat hospodářský růst v nejméně rozvinutých částech světa, dává šanci na rychlejší zdokonalení jeho implementace a může se tak částečně podílet na rychlejším rozvoji v těchto oblastech.

3.3 Investice

Stejně jako předešlé dva body i investice jsou poměrně úzce spjaty s finančními zdroji a jejich využitím. Jedná se taktéž o poněkud rozporuplnou záležitost. Podle některých názorů mají investice do podílů místních společností oboustranný přínos, stejně tak jako budování poboček vlastní firmy na území rozvojové země. Jiní odborníci však tvrdí, že tyto investice s sebou nesou nemalou míru rizika, a proto se jedná o poměrně diskutabilní způsob spolupráce.

3.4 Migrace

Otevřenější imigrační politika rozvinutých států může také částečně ovlivnit sociálně-ekonomický růst rozvojových zemí a LDC. Dobrá dostupnost kvalifikace pro vykonávání určitého povolání a slušné podmínky začlenění do společnosti dávají přistěhovalcům možnost vydělat dostatečné finanční prostředky a poskytnout jejich část svým příbuzným v rodné zemi. Mezi další oceňované kroky v této oblasti patří dostupné možnosti pro studenty z rozvojových zemí či vstřícnost při poskytování azylu.

3.5 Životní prostředí

Výběr přístupu k životnímu prostředí bere v úvahu fakt, že rozvinuté země využívají fosilní paliva a těžené materiály ve výrazně vyšší míře, a tím produkují větší objem skleníkových plynů. Dopady zmíněných aktivit však postihují všechny země stejně. Rozvojové státy se však s těmito dopady vyrovnávají obtížněji než státy rozvinuté, proto je považován za přínosný přístup vlád, které se snaží snižovat produkci, skleníkových plynů, ukládají vyšší daně na fosilní paliva a naopak podporují ekologické zdroje energie.

3.6 Bezpečnost

Země, které se aktivně účastní mírových misí OSN a NATO napomáhají regionální stabilitě, a tím vytváří lepší podmínky pro rozvoj. Důležité není jen řešení mezinárodních konfliktů, ale též např. ochrana námořních cest v mezinárodních vodách, či potírání dovozu zbraní do zemí s nestabilní politickou situací nebo nedemokratickou formou vlády.

3.7 Technologie

Rozvoj technologií je dalším ze způsobů, jak pomoci rozvojovým a nejméně rozvinutým zemím nastartovat své vlastní hospodářství a postavit se tak postupně na vlastní nohy. Nejedná se zde pouze o technologie jako takové, rozvoj technologií zahrnuje též školení pracovní síly, investice do výzkumu či spolupráci v politice duševního vlastnictví, což může podpořit oboustranný tok inovací. Toto sdílení „know-how“, podpora vývoje a ekonomicko-technologická spolupráce na bilaterální či multilaterální úrovni může mít velmi pozitivní efekt na kvalitu hospodářských produktů a poskytovaných služeb a stimulovat tak větší výdělečnost, tím druhotně i sociálně-ekonomický růst.

Zmíněné způsoby samozřejmě nejsou jedinými možnostmi, jak rozvojovým a nejméně rozvinutým zemím pomáhat. Záleží pouze na kreativitě, zájmu a ochotě rozvinutých společností, jak se postaví k otázce podpory sociálně-ekonomického růstu v ostatních částech světa.

4. Rozvojová pomoc jako politický nástroj

Rozvojová spolupráce může být použita i jako prostředek rozšiřování svého politického a ekonomického vlivu a stát se tak další frontou zahraniční politiky. Více či méně skrytým cílem rozvojové pomoci může být například šíření demokracie a lidských práv, zabezpečení nových trhů nebo získání přístupu k bohatým surovinovým zdrojům. Některé státy se k těmto prostředkům otevřeně hlásí, například Americká agentura pro rozvojovou pomoc (USAID) na svých stránkách uvádí:

„Americká zahraniční pomoc s sebou odjakživa nese dvojrozměrný účel: šíření zájmů americké zahraniční politiky prosazováním demokracie a volných trhů a zároveň zlepšovat životy občanů rozvojového světa.“¹¹

Využívání rozvojové spolupráce jako prostředku umožňujícího přístup k cenným surovinám je nejvíce patrné v Africe. Zatímco rozvojová spolupráce ze strany západních zemí klesá, státy jako Čína, Indie, Brazílie, Írán či Venezuela se pomocí rozvojových fondů a nadací snaží upevnit svoji pozici v regionu. Zaměřují se přitom na budování dopravní a průmyslové infrastruktury, což úzce souvisí s těžbou ropy a jiného nerostného bohatství. Především čínský vliv v Africe díky tomu stále roste. Čím dál tím více také do afrického kontinentu investuje jiná asijská velmoc – Indie. Důkazem jsou i častá indicko-africká obchodní fóra.

5. Efektivita rozvojové spolupráce

5.1 Možná hodnocení rozvojové spolupráce

Stejně jako se v průběhu let a desetiletí měnila náplň a způsoby rozvojové spolupráce, měnil se i její dopad a efektivita jejího využití. Dříve se pomoc hodnotila podle celkového objemu investovaných prostředků. Dnes již existují žebříčky a indexy, které porovnávají poměr vynaložených financí k HNP daného státu. Jiné se zaměřují více na efektivitu pomoci, a to nejen na vložené prostředky, ale také na obchodní, bezpečnostní a technickou spolupráci. Způsobů, jak porovnat rozvojovou spolupráci je dnes mnoho, každý má své příznivce a odpůrce. V následujících grafech jsou znázorněny zmíněné typy porovnání poskytované pomoci.

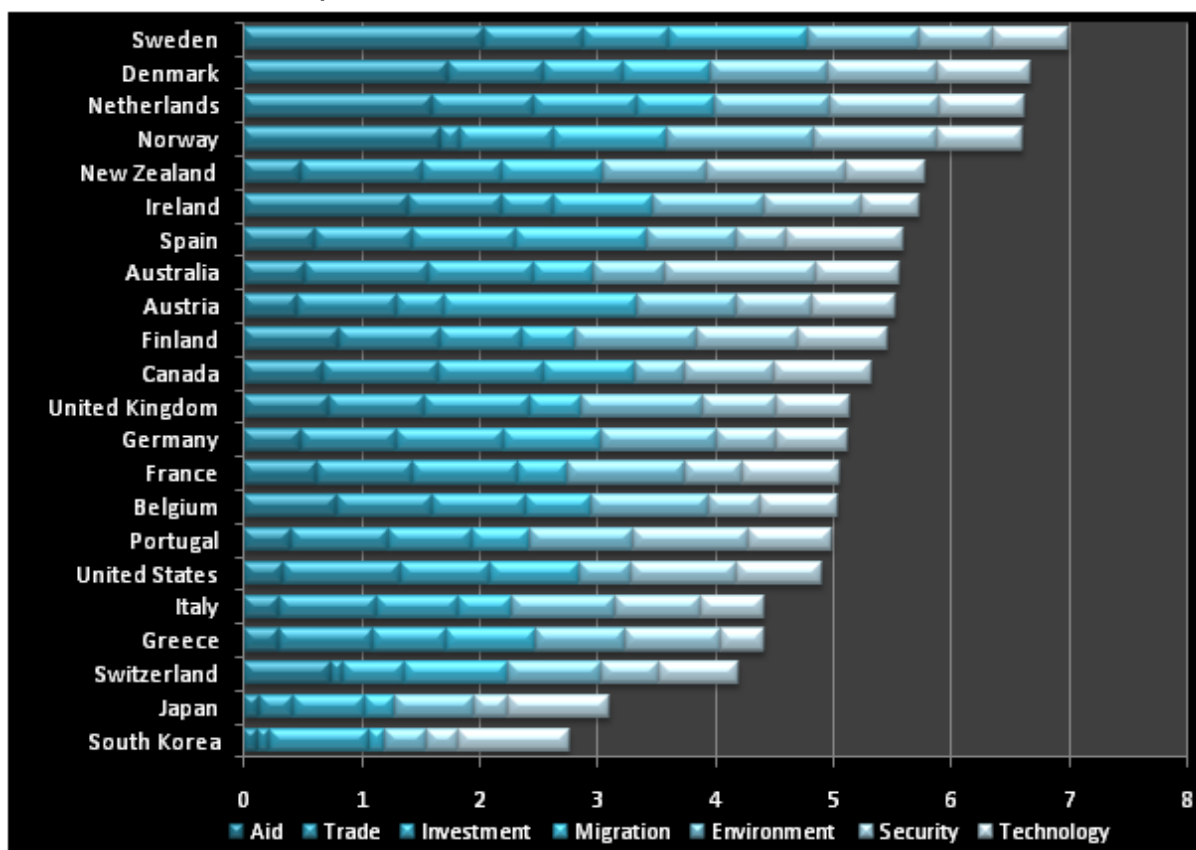
5.2 Organizace hodnotící mezinárodní rozvojovou spolupráci

Společně s vývojem nových náhledů na mezinárodní rozvojovou spolupráci bylo vytvořeno i mnoho nadnárodních organizací, které se touto problematikou zabývají.¹² Jednou z prvních byla **Expertní skupina** založena v rámci DAC při OECD roku 1982. Toto seskupení odborníků v průběhu let měnilo své složení, název i náplň práce. Od roku 2003 do současnosti jej známe pod názvem **DAC Network on Development Evaluation**. Jeho činnost spočívá v podpoře silně informovaných, nezávislých hodnotících skupin, jejichž názory budou napomáhat k lepšímu využití kvalitních programů pro spolupráci, a zároveň budou poskytovat zpětnou vazbu jak zemím dárcovským, tak partnerským. Další velmi vysoce hodnocenou organizací v této oblasti je **Centrum pro globální rozvoj** (Center for Global Development). Tato nezisková organizace působí jako výzkumný a hodnotící subjekt, který se zabývá posuzováním efektivity rozvojové spolupráce rozdělené do sedmi oblastí podle odvětví. Jak již bylo zmíněno, v oblasti hodnocení rozvojové spolupráce působí několik dalších organizací jako např. **IDEAS** (International Development Evaluation Association).

¹¹ Agentura Spojených států amerických pro zahraniční pomoc (USAID) - http://www.usaid.gov/about_usaid/

¹² About the network - http://www.oecd.org/about/0,3347,en_2649_34435_1_1_1_1_1,00.html

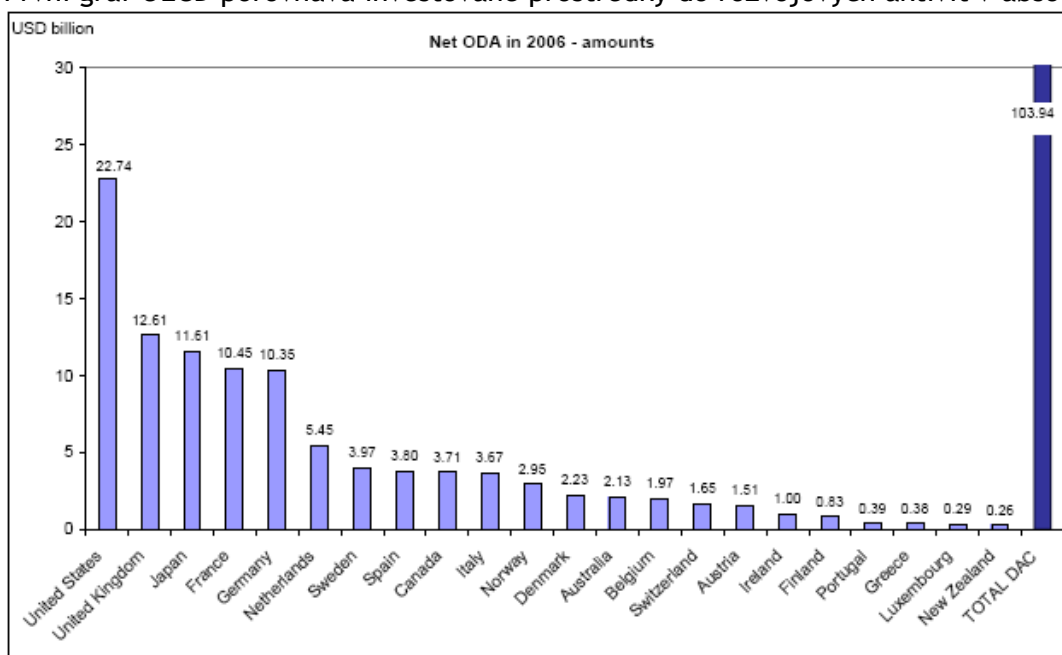
Commitment to Development Index 2009¹³

Graf amerického Centra pro globální rozvoj (Center for Global Development) znázorňuje poskytovanou pomoc v jednotlivých oblastech a hodnocení dosahovaného přínosu podle stanovených kritérií.

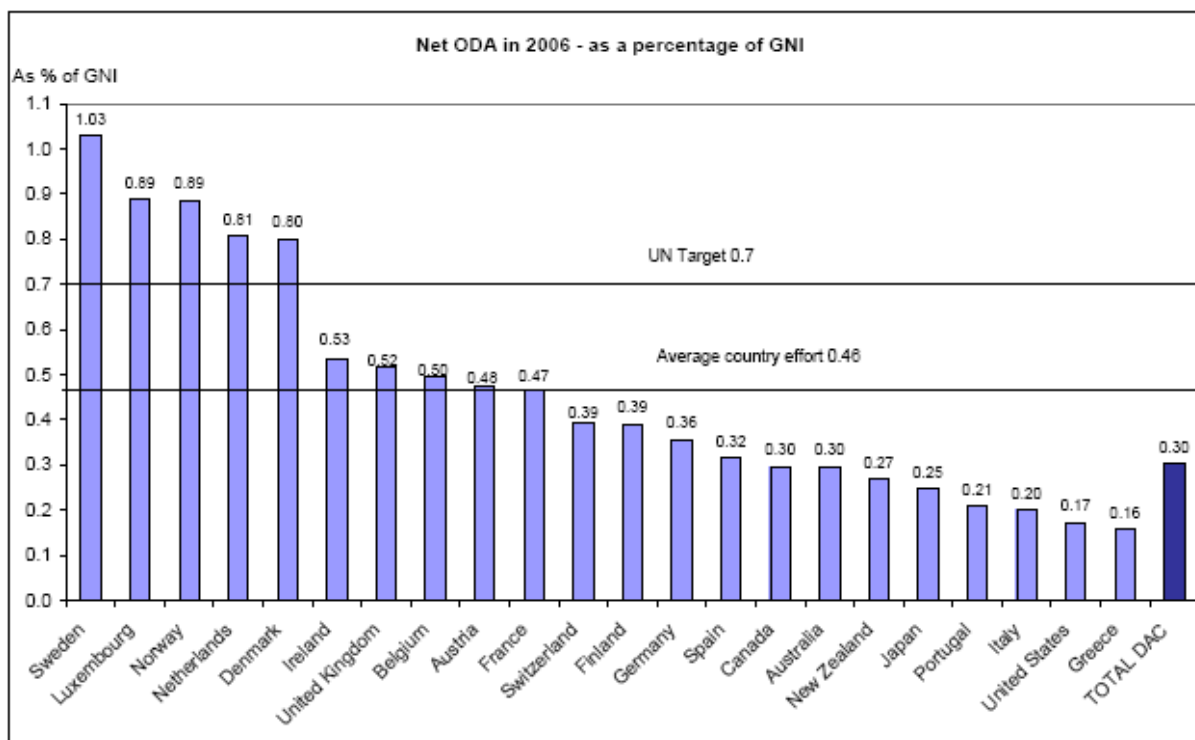
Grafy OECD¹⁴

První graf OECD porovnává investované prostředky do rozvojových aktivit v absolutních číslech.

¹³ Spreadsheets→Global CDI→2009 - http://www.cgdev.org/section/initiatives/_active/cdi/data_graphs

¹⁴ Net ODA in 2006 - http://en.wikipedia.org/wiki/Official_development_assistance

Pořadí zemí z druhého grafu ukazuje podíl vynaložených prostředků k HNP (v grafu GNI - Gross national income). Zde je také zobrazen cíl OSN, potažmo OECD (UN Target), který stanovuje, aby státy poskytovaly v průměru alespoň 0,7 % ze svého HNP na rozvojové účely. Dnešní průměr (Average country effort) za tímto ambiciózním cílem však výrazně zaostává.

5.3 Pařížská deklarace o účinnosti pomoci¹⁵

Nejen z uvedených grafů vyplývá, že objem rozvojové spolupráce ne vždy koresponduje s jejím kvalitním využitím. Toto si uvědomili zástupci rozvinutých i rozvojových zemí, a proto se v roce 2005 konalo v Paříži fórum vysokých představitelů těchto států a mezinárodních organizací. Výsledkem několikadenního jednání se stala **Pařížská deklarace o účinnosti pomoci**. Jejímí hlavními body jsou:

Vlastní řešení: Rozvojové země si určí vlastní strategii rozvoje, vymycování chudoby a korupce. Dále zkvalitní své instituce a skrze ně budou poté dotovány konkrétní projekty tak, aby bylo zajištěno, že investice skutečně jdou do udržitelného rozvoje.

Angažovanost místních institucí: Rozvinuté země se zavázaly k využívání institucí rozvojových zemí v největší možné míře. Při monitorování, přerozdělování a kontrole poskytnuté pomoci by měli hrát hlavní roli taktéž domovské instituce, avšak pokud jejich kvalita není dostatečná, budou oba státy spolupracovat na jejím zlepšení.

Harmonizace: Dárcovské státy se zavázaly ke zjednodušení, zprůhlednění a koordinaci projektů poskytované pomoci tak, aby se v nich mohli instituce zemí přijímajících rozvojovou pomoc co nejlépe orientovat.

Zaměření na výsledky: Výrazně větší pozornost bude věnována efektivitě pomoci. Dárci i rozvojové země se zaměří na výsledky, které po poskytnutí pomoci sociálně-ekonomická situace vykazuje.

Vzájemná zodpovědnost: Oba partneři, dárci i příjemce rozvojové pomoci, jsou zodpovědní za výsledky, kterých bylo dosaženo.

¹⁵

Paris declaration on aid effectiveness

http://www.oecd.org/document/18/0,3343,en_2649_3236398_35401554_1_1_1_1,00.html

5.4 Akční agenda z Akry

Dalším velmi významné fórum hostila v roce 2008 ghanská Akra. I zde jednali politické elity jednotlivých států. Tentokrát navazovali na Pařížskou deklaraci. Představitelé více než 100 států a mezinárodních organizací hodnotili dosavadní posun a promýšleli jeho doplnění pro léta následující. Všechny úpravy byly připraveny tak, aby se zrychlil pokrok v plnění Rozvojových cílů tisíciletí. Jednání probíhala velmi intenzivně, takže již po několika dnech mohl být podepsán nový dokument – **Akční agenda z Akry (AAA)**. Nová agenda staví na čtyřech hlavních pilířích, a to:

Předvídatelnost: Rozvojové státy poskytnou partnerským zemím informace o rozvojových dotačních projektech 3 až 5 let v předstihu.

Začleňování místních institucí: Instituce zemí přijímajících pomoc budou stále více využívány při dodávání, přerozdělování a monitorování rozvojové pomoci.

Cílení: Dárcovské země svěří příjemcům pomoci větší pravomoci a svobodu při rozhodování, jak s podpůrnými prostředky naložit dle svých zájmů a potřeb.

Uvolnění: Rozvinuté země budou poskytovat nevázanou pomoc, takže rozvojové země budou moci utratit přidělené prostředky tam, kde je nabízen nejlepší poměr kvality a ceny.

5.5 Korupce¹⁶

Významný faktor, který velmi negativně ovlivňuje snad všechny formy a efektivnost poskytované pomoci je korupce. Pokud má být rozvojová spolupráce efektivní, musí se nutně dostat k těm nejchudším, což v minulosti nebylo pravidlem. Dnes se již daří s korupcí bojovat daleko úspěšněji. Napomáhá tomu širší obecné povědomí o dárcovských i partnerských zemích. Také větší transparentnost a zjednodušení podpůrných projektů zvyšuje šance chudých lidí jich dosáhnout. Stále však existují země, kde se pomoc na potřebná místa nedostává, a když ano, tak ve velmi omezeném množství. Proto se dnešní diskuse, jak s korupcí bojovat, ubírají směrem k co největší otevřenosti a průkaznosti toho, že prostředky se dostaly přesně na místo určení, a nikoliv do nepravých rukou. Problémem korupce se zabývá např. **U4 protikorupční dokumentační středisko**.¹⁷

6. Kritika rozvojové spolupráce

Ačkoli do rozvojové spolupráce plynou obrovské částky, je ODA častým terčem kritiky. Nepanuje totiž shoda o tom, zda přispívá k ekonomickému růstu daných zemí. Již od šedesátých let je účinnost ODA opakovaně zpochybňována různými ekonomickými přístupy. Navzdory tomu však zůstává hlavním způsobem pomoci vyspělých států. Někteří považují ODA za neefektivní, jiní ji vidí jako plýtvání penězi daňových poplatníků. Část kritiků dokonce ODA obviňuje z toho, že skutečný rozvoj brzdí.

6.1 Marxistická kritika

Marxistická kritika prosazuje tezi, podle které se vyspělé země snaží ovládat ty chudé. Rozvojová spolupráce není ničím jiným než dalším nástrojem upevňování závislosti a ovládnutí chudých zemí bohatými (v duchu marxistického dělení na vládnoucí a vykořisťované třídy). Podle marxistů je jejím cílem prosazovat zájmy západních států.

6.2 Neoliberální kritika

¹⁶ Corruption & development - http://www.transparency.org/global_priorities/poverty/corruption_aid

¹⁷ U4 Anti-corruption resource center - <http://www.u4.no/>

Pro neoliberální ekonomy je hlavní hodnotou nikým neomezovaný a neregulovaný volný trh. Podle tohoto názoru právě „neviditelná ruka trhu“ nejlépe rozhodne o alokaci (umístění) zdrojů. Jakýkoli zásah zvenčí trh deformuje, protože umožňuje přežívat i neefektivním subjektům.

Rozvojová spolupráce podle neoliberálních ekonomů umožňuje růst vysoce neúčinných byrokratických aparátů. Tím ve svém důsledku podporuje zkorumpované nedemokratické vůdce. Dalším z negativních důsledků je podle nich demotivující vliv, který s sebou ODA nese. Podkopává podnikavost, místo aby ji podporovala, a vytváří závislost na penězích ze zahraničí. Dnes se tohoto proudu drží většina kritiků ODA.

6.3 Znemožnění rozvoje

Několik ekonomů dokonce zastává názor, že rozvojová spolupráce má přímo negativní dopad, brání rozvoji a znemožňuje skutečné zlepšení podmínek. Zambijský ekonom Dambisa Moyo tvrdí, že je přímo odpovědná za stagnaci Afriky v posledních desetiletích.

Rozvojová spolupráce je podle jeho názoru arogantní, nevychází ze znalostí místního prostředí a jejím jediným viditelným výsledkem jsou paláce vládnoucí politické elity. Podle Moya nebyla pomoc úspěšná při zlepšování ekonomické situace v nejméně rozvinutých zemích. Proto by měla být okamžitě zastavena.¹⁸

Ekonom George Ayittey obdobně tvrdí, že západní pomoc Africe škodí. Vychází prý z pocitu nutnosti „udělat něco“, i kdyby to mělo být kontraproduktivní. Ve skutečnosti by ale bylo potřeba podmínit rozvojovou spoluprací několika základními institucemi (mimo jiné nezávislou centrální bankou a nezávislými soudy). To by umožnilo změnu zevnitř. Důležité je přitom nespoléhat se na sliby národních vůdců, kteří jsou často zkorumpovaní a sledují své vlastní zájmy.¹⁹

6.4 Kritika forem spolupráce

Podle dalších kritiků rozvojové spolupráce by se mezinárodní společenství nemělo zaměřovat na otázku, jestli je třeba více nebo méně rozvojové pomoci, ale spíše na cíle a způsob, jakým je realizována. Volají po zjednodušení a přesměrování spolupráce a její praxe.²⁰

7. Neoficiální rozvojová spolupráce

Neoficiální rozvojová pomoc je ta, která není organizována vládou, ale neziskovými nebo nevládními organizacemi (non-governmental organization, NGO). Ty sice nemají k dispozici takové prostředky jako pomoc vládní, na druhou stranu ale často používají přímější a inovativnější metody, založené na osobnějším přístupu a znalosti místní komunity.²¹

Příkladem soustředění se na maximální efektivnost je Abdul Latif Jameel Poverty Action Lab, která se snaží omezit chudobu inovativními přístupy k vyhodnocování úspěšnosti pomoci a zkoumáním, zda jsou vybrané způsoby podpory vybrány na základě vědeckých důkazů.²²

7.1 Alternativní přístupy k rozvojové spolupráci

Alternativní přístupy k rozvojové spolupráci řeší problémy chudoby netradičním způsobem. Mezi nejznámější způsoby patří fair trade. Objevily se ale i hlasy požadující hotovostní pomoc²³, což by

¹⁸ Development Aid and Its Criticisms: The View from Zambia
<http://www.cgdev.org/content/publications/detail/1422445/>

¹⁹ Georgie Ayittey on „Dead Aid“
http://blog.ted.com/2009/04/09/ayittey_on_dead_aid/
http://www.ted.com/index.php/talks/george_ayittey_on_cheetahs_vs_hippos.html

²⁰ A Manifesto for Aid Reform: Changing the Way We Think About and Give Foreign Aid
<http://www.globaleconomicgovernance.org/blog/2010/03/a-manifesto-for-aid-reform-changing-the-way-we-think-about-and-give-foreign-aid/>

²¹ Participační přístup k rozvojové pomoci:
http://www.rozvojovka.cz/concerns-and-challenges-of-participatory-approaches_200_75.htm

²² <http://www.povertyactionlab.org/>

²³ Hotovostní pomoc pro Afriku: - http://www.rozvojovka.cz/hotovostni-pomoc-pro-afriku_200_72.htm

znamenal dít peníze namísto vládním úřadům přímo lidem. Velké naděje jsou vkládány mimo jiné do tzv. **mikroúvěrů**.

7.1.1 Mikroúvěry

Mikroúvěry jsou maloobjemové půjčky určené pro chudé obyvatele, kteří by na klasický investiční úvěr u tradičních bank nedosáhli. To jim ale brání v tom, aby získali kapitál potřebný pro začátek podnikání a bludný kruh chudoby se tím uzavírá. Mikroúvěr jim umožní založit si malou živnost, jako například kadeřnictví, malý obchod s maniokovou moukou nebo zakoupit šicí stroj. Příjem jim umožní zlepšit životní standart, pravidelně jíst a posílat děti do školy.

Mikroúvěry jsou v drtivé většině poskytované ženám, ukázalo se totiž, že ty jsou při vedení malého podnikání spolehlivější než muži. Nejde přitom jen o půjčky. Programy jsou často doplněné o školení a osobní podporu. Díky mikroúvěrům se tak mohou ti nejvíce chudí a jejich rodiny vymanit z bludného kruhu strádání a chudoby.²⁴ V průběhu let se ale ukázalo, že mikroúvěry nejsou samospásným nástrojem, a že celý projekt má několik nevýhod. Mezi hlavní patří ta, že po nějaké době výnos z živnosti neroste, neposkytuje nová pracovní místa, a v průběhu let se nezvyšují znalosti žen zapojených do programu.²⁵

Závěr

I po padesáti letech od svého vzniku zůstává oficiální rozvojová spolupráce živě diskutovaným tématem. V globalizovaném světě je nutnost vyrovnat se s výzvou v podobě extrémní chudoby a malého stupně rozvoje některých států stále zřejmější. Navzdory své složitosti by proto neměla být opomíjena. Naopak, má-li rozvojová spolupráce skutečně plnit svůj účel a účinně pomáhat tam, kde je to nejvíce zapotřebí, je třeba se tématu intenzivně věnovat.

ZDROJE

Zahraniční pomoc ve vztazích vyspělých a rozvojových zemí - <http://prg.xf.cz/kniha/kap4.htm>

Development Co-operation Report 2007 -

http://www.aecid.es/export/sites/default/web/galerias/publicaciones/descargas/Informe_CAD_2007.pdf

United Nations Development Programme - <http://www.undp.org/about/>

Human Development Report - <http://hdr.undp.org/en/>

United Nations Development Group - <http://www.undg.org/index.cfm?P=2>

Rozvojové cíle tisíciletí - <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>

Rozvojové cíle tisíciletí - http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti_228_8.htm

MDG Projects - <http://ilocos.net.ph/RPMES%202008%20Q3/>

Oficiální stránky OECD, OECD.org, 5. 9. 2010 -

http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36734103_1_1_1_1_1,00.html

OSN Praha: Rozvojový program OSN, OSN.cz, 5. 9. 2010 - <http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/?i=99>

²⁴ <http://www.microcreditsummit.org/>

²⁵ Skutečné efekty mikrofinancování - případová studie z Mexika - http://www.rozvojovka.cz/_200_57.htm

Commitment to Development Index 2009 - http://www.cgdev.org/section/initiatives/_active/cdi/
Zadluženost rozvojových zemí
http://www.rozvojovka.cz/zadluzenost-rozvojovych-zemi_200_27.htm
http://www.rozvojovka.cz/mezinarodni-zadluzenost_226_19.htm

Agentura Spojených států amerických pro zahraniční pomoc (USAID)
http://www.usaid.gov/about_usaid/
Spreadsheets→Global CDI→2009 (Graf)
http://www.cgdev.org/section/initiatives/_active/cdi/data_graphs
Net ODA in 2006 (Graf)
http://en.wikipedia.org/wiki/Official_development_assistance

Paris declaration on aid effectiveness (Pařížská deklarace o efektivitě rozvojové pomoci) -
http://www.oecd.org/document/18/0,3343,en_2649_3236398_35401554_1_1_1_1,00.html

Corruption & development - http://www.transparency.org/global_priorities/poverty/corruption_aid

U4 Anti-corruption resource center - <http://www.u4.no/>

Development Aid and Its Criticisms: The View from Zambia
<http://www.cgdev.org/content/publications/detail/1422445/>

Georgie Ayithey on „Dead Aid“
http://blog.ted.com/2009/04/09/ayithey_on_dead_aid/
http://www.ted.com/index.php/talks/george_ayithey_on_cheetahs_vs_hippos.html

A Manifesto for Aid Reform: Changing the Way We Think About and Give Foreign Aid
<http://www.globaleconomicgovernance.org/blog/2010/03/a-manifesto-for-aid-reform-changing-the-way-we-think-about-and-give-foreign-aid/>

Participační přístup k rozvojové pomoci - http://www.rozvojovka.cz/concerns-and-challenges-of-participatory-approaches_200_75.htm

Andul Latif Jamaal Poverty Action Lab - <http://www.povertyactionlab.org/>

Hotovostní pomoc pro Afriku - http://www.rozvojovka.cz/hotovostni-pomoc-pro-afriku_200_72.htm

Mikroúvěry - <http://www.microcreditsummit.org/>

Skutečné efekty mikrofinancování - případová studie z Mexika
http://www.rozvojovka.cz/_200_57.htm

Top partneři

GENERÁLNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU OSN

MODEL NATO IS CO-SPONSORED BY
THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION

HLAVNÍ PARTNER
MODELU EU

UNIVERZITNÍ
PARTNER

PARTNER ZAHÁJENÍ

PARTNER JEDNÁNÍ

PARTNERSKÉ MĚSTO

Dodavatelé služeb

Mediální partneři

RESPEKT

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

PARTNER CHRONICLE

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Asociace pro mezinárodní otázky využívá zpravodajství z databází ČTK, jejichž obsah je chráněn autorským zákonem.

Přepis, šíření, či další zpřístupňování tohoto obsahu či jeho části veřejnosti, a to jakýmkoliv způsobem, je bez předchozího souhlasu ČTK výslovně zakázáno.

Copyright (2003) The Associated Press (AP)-všechna práva vyhrazena. Materiály agentury AP nesmí být dále publikovány, vysílány, přepisovány nebo redistribuovány.

Zpracoval: Lukáš Hendé Džakoualno, Pavel Bláha.

Redakční úprava: Sára Foitová, Kateřina Humplíková, Iveta Moravcová

Grafická úprava a tech. spolupráce: Šimon Ehrlich

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XVI. ročníku Modelu OSN.

© AMO 2011

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky, Žitná 27, 110 00 Praha 1

Tel./fax: +420 224 813 460, e-mail: model.osn@amo.cz, IČ: 65 99 95 33

»www.amo.cz« »www.studentsummit.cz«